

UKÁŽKA 1

Si malé dieťa a objavil si čerstvo vyliahnuté mláďa. Možno spadlo z hniezda. Ideš ho zodvihnúť, keď vtom príbehne mama a vraví: „Nedotýkaj sa ho, lebo ho jeho mama opustí.“ To sa stane, keď je vtáča cítiť ľudským pachom. A od toho času vieš, že ak niečo máš rád, necháš to na pokoji. Na jednej strane je to dobré odporúčanie. Snažiť sa pomôcť vtáčat'u tým, že ho chceš nakrmiť, vyčistiť a poskytnúť mu domov, ho zvyčajne zabije. Existuje niekoľko pokynov, ako sa starať o opusteného vtáčika, hoci v skutočnosti nie je opustený. Zvyčajne deti nad'abia na vtáčika, zatiaľ čo jeho mama robí niečo iné. Po prvé, vtáky nepoužívajú svoj nos, miesto toho sa spoliehajú na oči a uši. Takže nie, nevedia okamžite zistiť, že sa ich mláďaťa človek dotýkal, keď si ho vezmeš do ruky. Po druhé, vtáky sa určite nestarajú, či sa ich mláďat človek dotýkal alebo nie. Ak sa dotkneš mláďaťa, keď sa učí lietať, nezabráni to jeho mame, aby ho nakrmila alebo sa o svoje mláďa postarala aj naďalej. Sú stále v spojení, či je dobre či zle, rovnako ako vaši rodičia s vami.

(Zdroj: internet, upravené)

Úloha č. 1

Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky?

- A. Matky odporúčajú deťom, aby sa nedotýkali mláďat, lebo ich vtáčia matka nenaučí lietať.
- B. Matky odporúčajú deťom, aby sa nedotýkali mláďat, lebo ich vtáčia matka nenakrmi.
- C. Matky odporúčajú deťom, aby sa nedotýkali mláďat, lebo ich vtáčia matka vyhodí z hniezda.
- D. Matky odporúčajú deťom, aby sa nedotýkali mláďat, lebo ich vtáčia matka opustí.

Úloha č. 2

Ktorý výrok je odpoveďou na otázku: *Opustí vtáčia matka mláďa, ak sa ho dotýkal človek?*

- A. Vtáčia matka používa nos, aby zistila, či sa jej mláďaťa dotýkal človek.
- B. Vtáčia matka nepoužíva nos, aby zistila, či sa jej mláďaťa dotýkalo dieťa.
- C. Vtáčia matka nepoužíva nos, spolieha sa na oči a uši.
- D. Vtáčia matka nezisťuje, či sa jej mláďaťa dotýkal človek, lebo sú stále v spojení.

Úloha č. 3

V ktorej z možností je správne určená nasledujúca veta?

Si malé dieťa a objavil si čerstvo vyliahnuté mláďa.

- A. jednoduchá veta s nevyjadreným podmetom
- B. jednoduchá rozvitá veta s prístavkom
- C. jednoduché prirad'ovacie súvetie
- D. jednoduché podrad'ovacie súvetie

Úloha č. 4

Ktorý slovný druh sa nenachádza v nasledujúcej vete?

Sú stále v spojení, či je dobre či zle, rovnako ako vaši rodičia s vami.

- A. predložka
- B. príslovka
- C. spojka
- D. citoslovce

Úloha č. 5

Ktorou skupinou slov možno nahradiť podčiarknuté slovo v ukážke č. 1 bez toho, aby veta stratila pôvodný význam?

- A. užitočné, na nezaplatenie, zbytočné
- B. dôstojné, spôsobilé, potrebné
- C. neporušené, pozitívne, primerané
- D. užitočné, osožné, potrebné

Úloha č. 6

Ktoré z uvedených sloviac sú tvarmi slovesa *byť*?

- A. je, sa, sme
- B. som, si, sa
- C. si, je, sú
- D. ste, bol, sa

UKÁŽKA Č. 2

Úplne prvý raz, čo ste v škôlke kreslili ťavu, vám určite povedali: „Majú hrby, žijú v púšti a môžu ísť na veľké vzdialenosti bez pitia.“ Ktosi pravdepodobne dal dva a dva dohromady a povedal, že tým dôvodom, prečo môžu ísť ťavy na také dlhé cesty cez rozhorúčenú púšť je to, že v tých hrboch udržujú vodu. Tieto myšlienky si našli miesto aj v starších vedeckých knihách a aj v dnešnej dobe im veria niektorí „experti“, ktorí tvrdia, že na púšti získajú vodu z ťavích hrbov.

Takže to musí byť prekvapivé, keď nájdete ťavu a v jej hrboch žiadna voda nebude.

V skutočnosti ťavy v hrboch neuchovávajú vodu, ale tuk. Tuk slúži v púšti omnoho lepšie než voda, pretože im poskytuje energiu, ktorú potrebujú na udržanie ich metabolizmu a schopnosti pohybu. Niektorí z vás si isto povedia: „V tom tuku zadržujú vodu.“ Je to aj pravda, lebo keď ťavy premenia všetok tuk v hrboch, dostanú z neho trochu vody. Ale takto získaná voda je v tele až po metabolizme, takže ťava ju nikdy nedostane do seba ako bežnú potravu. Isto si povieme, že keď ťavy nepotrebujú vodu, tak budú dehydrované, že? Áno samozrejme. Ale ťavy pracujú „na inom princípe“ než ľudia. Ťavy sa vedú schladit' a ostat' chladné omnoho dlhšie, než to dokážeme my. Majú takisto špeciálne bunky, ktoré nedovolia znížiť tlak krvi, keď sa zníži objem tela.

<http://www.coolplaneta.com/> (upravené)

Úloha č. 7

Ukážka patrí k:

- A. literatúre faktu
- B. populárno-náučnej literatúre
- C. dobrodružnej literatúre
- D. vedeckej literatúre

Úloha č. 8

Z uvedeného textu vyplýva, že:

- A. voda v tele ťavy sa premieňa na tuk
- B. v tuku sa zadržáva voda
- C. ťavy majú spomalený metabolizmus
- D. vďaka hrbom sa ťavy vedia schladit'

Úloha č. 9

Slovo *expert* je v ukážke použité vo význame:

- A. odborník
- B. poradca
- C. profesionál
- D. laik

UKÁŽKA Č. 3

Janko Jesenský

Počítaš mi...

(úryvok)

Počítaš mi vrásky v čele,
jarky žitia, nitky lásky.
Kto miluje nepočíta
ani bozky, ani vrásky.

Láska to je slnko,
nikdy nespočítaš jeho fl'aky.
Na lásku kto s láskou hľadí,
musí, musí klopiť zraky.

Úloha č. 10

Uvedenú ukážku možno zaradiť k:

- A. lyrike
- B. epike
- C. ponáškam na ľudovú pieseň
- D. lyrizovanej próze

Úloha č. 11

Hlavnou myšlienkou ukážky je:

- A. smútok nad starobou
- B. smútok za končiacim sa životom
- C. láska je bezvýhradná, nehľadá chyby
- D. láska je plachá

Úloha č. 12

Slovné spojenie *jarky života, nitky lásky* je:

- A. metafora a epiteton
- B. metonymia a epiteton
- C. metafora a prirovnanie
- D. metafora a metafora

Úloha č. 13

V ktorej z možností je správne určený vid sloviac *počítaš, miluje, nespočítaš*?

- A. nedokonavý, dokonavý, dokonavý
- B. dokonavý, dokonavý, nedokonavý
- C. dokonavý, nedokonavý, nedokonavý
- D. nedokonavý, nedokonavý, dokonavý

Úloha č. 14

Napíšte ľudový výrok venovaný láske.

Úloha č. 15

Napíšte 3 synonymá na slovo *láska* vo význame *láska k človeku*.

UKÁŽKA Č. 4

Ľudia si čím ďalej, tým viac uvedomujú, že tsunami patrí k najzávažnejším prírodným problémom našej planéty. Tento fakt dokazuje i udalosť, keď 11. 3. 2011 Japonsko postihlo zemetrasenie a zrovnalo so zemou veľkú časť krajiny. Zemetrasenie navyše vyvolalo obrovskú sériu vln zvaných tsunami, ktoré sa rovnako pričínili na devastácii Japonska. Preto práve dnes by sme vám chceli tento smrteľný prírodný úkaz trochu priblížiť a ukázať, čo ho vlastne robí takým nebezpečným, akým je.

1. Tsunami je séria vln vyvolaných podoceánskym zemetrasením, zosuvom pôdy alebo vulkanickou erupciou. Veľmi zriedkavo môže byť tsunami spôsobené i dopadom obrovského meteoritu na hladinu oceánu.

2. Tsunami nie je iba jedna vlna, ale séria vln nazývaná taktiež „vlnový vlak.“
3. Mnoho svedkov tohto úkazu tvrdí, že zvuk tsunami je podobný zvuku valiaceho sa nákladného vlaku.
4. V momente, keď tsunami dosiahne plytkú vodu nachádzajúcu sa pri pobreží, tak spomalí. Horná časť vlny sa pohybuje rýchlejšie ako spodná, čo môže zapríčiniť zdvihnutie hladiny až o vyše 30 metrov.
5. Vlny tsunami môžu mať na dĺžku až 100 km a prejsť celý oceán bez výraznej straty energie.
6. Záplavy vyvolané tsunami môžu postihnúť pevninu až 300 metrov od pobrežia a s ľahkosťou zdvihnúť obrovské balvany, vyhodit' zo zeme autá, totálne zdemolovať domy.
7. Vedci môžu presne odhadnúť čas, kedy tsunami dorazí takmer kdekoľvek na svete, na základe výpočtov s využitím hĺbky vody, vzdialenosti od jedného miesta k druhému a času, pri ktorom nastalo zemetrasenie alebo iný jav, ktorý vyvolalo tsunami.

(Zdroj: internet, upravené)

Úloha č. 16

Z uvedenej ukážky vyplýva, že:

- A. autor chce čitateľa varovať pred nebezpečenstvom tsunami
- B. autor chce, aby ľudia chránili viac prírodu a zabránili tak ničivým katastrofám
- C. autor vyzdvihuje úlohu vedcov pri vyhýbaní sa prírodným katastrofám
- D. autor chce čitateľov informovať o pôvode a ničivých následkoch tsunami

Úloha č. 17

Z uvedenej ukážky *ne*vyplýva, že:

- A. zvuk tsunami je podobný zvuku valiaceho sa nákladného vlaku.
- B. záplavy vyvolané tsunami môžu postihnúť pevninu až 300 metrov od pobrežia.
- C. tsunami spôsobili katastrofu, lebo ľudia nerešpektovali výpočty vedcov.
- D. vlny tsunami môžu mať na dĺžku až 100 km a prejsť celý oceán bez výraznej straty energie.

Úloha č. 18

V ktorej z možností je správne určené slovo podčiarknuté v nasledujúcej vete: *Veľmi zriedkavo môže byť tsunami spôsobené i dopadom obrovského meteoritu na hladinu oceánu.*

- A. konkrétne podstatné meno, genitív, singulár, vzor dub
- B. konkrétne podstatné meno, datív, singulár, vzor stroj
- C. abstraktné podstatné meno, genitív, singulár, vzor dub
- D. všeobecné podstatné meno, datív, plurál, dub

Úloha č. 19

Vlny tsunami môžu mať na dĺžku až 100 km a prejsť celý oceán bez výraznej straty energie.

Uvedená veta je:

- A. prirad'ovacie súvetie
- B. jednoduchá veta rozvitá
- C. podrad'ovacie súvetie

D. zložené súvetie

Úloha č. 20

V ktorej skupine sú slová, ktoré môžeme označiť ako jeden slovný druh (aj keď nie sú v rovnakom tvare)?

- A. spodná, totálne, podobný, valiaceho sa,
- B. rýchlejšie, výraznejšie, presne, najzávažnejšie
- C. vyvolaných, prírodným, vulkanickou, s ľahkosťou,
- D. horná, drevený, obrovského, zriedkavo

Úloha č. 21

Označte jednu z možností, v ktorej sú všetky slová synonymami k slovu *obrovského (meteoritu)*:

- A. monumentálneho, ohromitánskeho, nespočítateľného
- B. mohutného, gigantického, ozrutného
- C. nesmierneho, obrovitého, tučného
- D. nepreberného, náramného, ohromného

UKÁŽKA Č. 5

Ľuboš Zeman

V dolinách
(skrátene)

V dolinách – kvitne kvet, ktorý lásku nám dáva,
jeho jas v tmavom ráne vždy svieti ako brieždenie.

V dolinách – lesný med voní viac ako tráva,
na svahoch túlia sa ovčie stáda, v domoch pieseň

V dolinách – človek sám svoju prírodu chráni.
Každý strom, každá lúka na stráni je náš vzácny liek.
V dolinách – ľudia nemajú zamknuté brány,
majú tam srdcia čisté a vlúdne ako prúdy riek.

<http://www.supermusic.sk/>

Úloha č. 22

Ukážka patrí k:

- A. prírodnej poézii
- B. populárnej piesni
- C. národnej poézii
- D. spoločenskej poézii

Úloha č. 23

Aký rým autor použil?

- A. striedavý
- B. obkročný
- C. postupný
- D. združený

Úloha č. 24

Podčiarknuté slová v texte sú:

- A. metafory
- B. prirovnania
- C. epitetá
- D. metonýmie

Úloha č. 25

Vyberte vhodné slovo do nedokončeného verša, aby vznikol primeraný rým.

... na svahoch túlia sa ovčie stáda, v domoch pieseň

- A. zaznieva
- B. zvučí
- C. zuní
- D. znie

II. ČASŤ – PÍSOMNÁ

TRANSFORMÁCIA TEXTU

**Pozorne si prečítajte nasledujúcu ukážku. Veľmi rýchlo zistíte, o aký literárny žáner ide. Pretransformujte báseň na umeleckú reč neviazanú a vytvorte podľa námetu krátku rozprávku. Dbajte na dodržanie základných znakov rozprávky. Využite priamu reč. Nezabudnite na správne označenie priamej reči.
Rozsah: 15 viet**

Zdenka Laciková
ŽALOSTINÁ

Neďaleko od Vrbovíc
nebo pasie mračná oviec
a ku slnku dlane spína
zelený vrch Žalostiná.

Raz ráno tam matka k brodu
posielala zobrať vodu
svoju dcéru zavčas rána:
„Prines vodu, choďte, Hana.

Len ti vravím, vráť sa skoro,
nebudeš sa túlať horou.
Keď zazvoní zvon na veži,
hľad', nech rýchlo domov bežíš!“

Tak šlo dievča horou tmavou,
ukrylo sa pred páľavou,
clonili ju stromy, lístie,
keď nabrala vody čistej,

no tam Hanka blízko vody
pozrela sa na jahody,
červené sú – jej sa páčia.
Budú mamke do koláča.

Tak sa dievča zbierať dalo,
stále sa jej zdalo málo
a že zvoní zvon na veži?
– Na tom Hanke nezáleží.

Už zvon zvoní po druhýkrát,
má sa dievča domov pobrať!
Strachom trpí matka doma.
Tretí raz znie hlahol zvon.

Mať sa na to zlostí v hneve,
prekliatie hneď hrozné zreve:
„Stratila si domov cestu,
tak buď prikovaná k miestu,

tam, kde stojíš teraz práve!“
Padla Hanka na zem, k tráve.
Odvtedy ju nevideli.
Zmenila sa na kvet biely.

Plače matka: „Pane Bože,
kliatbu naspäť vziať nemôžem.“
Tak žalostí, v smútku stoná,
čože to len riekla ona?

Z toho žiaľu dostal meno
vrch, čo veky stojí nemo
a ku slnku dlane spína.
Zelený vrch Žalostiná.

III. ČASŤ – ÚSTNA

Pripravte si prejav, ktorého cieľom bude vyzvať poslucháčov, aby sa v apríli – Mesiaci ochrany vtákov -aktívne podieľali na ochrane vzácných druhov vtáctva.
Rozsah: 5 minút

Autor: Mgr. Daniela Petříková

Recenzovala: PhDr. Eva Vrbanová, PaedDr. Mária Melichárová

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2012

SL04ckCul12

